

DE HONGERIGEN EN DE VERZADIGDEN

TIMUR VERMES BIJ DE BEZIGE BIJ

Daar is hij weer

Timur Vermes

De hongerigen en de verzadigden

Vertaald door
Elly Koerts en Liesbeth van Nes

2019

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Deze roman is fictie. Er waren in 2016 volgens de UNO-Flüchtlingshilfe wereldwijd weliswaar ongeveer zeventig miljoen mensen op de vlucht, maar dat wil helemaal niet zeggen dat een van hen een idee hoeft te krijgen dat aanslaat.

En al zou dat zo zijn, dan is het nog lang niet zeker dat een of andere televisieomroep uitzendingen over dat idee zou maken. En als dat desondanks het geval zou zijn, is het niet zeker dat Campino er iets over zegt.

Niemand kan trouwens garanderen dat de beschreven groepen mensen zich zo zouden gedragen als het boek veronderstelt. Het is heel goed mogelijk dat het totaal anders loopt.

Het is alleen niet erg waarschijnlijk.

Copyright © 2018 Timur Vermes

Copyright Nederlandse vertaling © 2019

Elly Koerts en Liesbeth van Nes

Oorspronkelijke titel *Die Hungrigen und die Satten*

Oorspronkelijke uitgever Eichborn – A Division of Bastei

Lübbe Publishing Group, Keulen

Omslagontwerp Punchdesign

Foto auteur MissBehaviour

Vormgeving binnenwerk Perfect Service, Schoonhoven

Druk Wilco, Zutphen

ISBN 978 94 031 7330 6

NUR 302

debezigebij.nl

*Ik heb een hekel aan de werkelijkheid.
Toch is het nog steeds de enige plek
waar je een behoorlijke steak kunt krijgen.*
Woody Allen

I

De vluchteling probeert nadrukkelijk normaal te lopen, wat niet gemakkelijk is, omdat het niet normaal aanvoelt. Of zijn loopje zo natuurlijker wordt, valt nog niet te zeggen. Hij weet alleen dat het ook niet lukt om normaal te lopen omdat hij nerveus wordt van de blikken van de anderen. Hij trekt zijn schouders dus wat op, maar dat is de verkeerde aanpak, hij merkt het meteen aan de reacties, waarschijnlijk ziet hij er nu uit als een gebochelde ooievaar. Dan liever borst vooruit, hoofd omhoog en een grijns.

Beter.

Hij moet alleen oppassen dat hij niet welwillend gaat groeten, zoals de oude Brittenkoningin.

Had hij dit eerder moeten doen? Dat ging eigenlijk niet. Zo lang heeft hij er ook niet over na zitten denken. Ook nu nog is hij er niet zeker van of hij gelijk had. Maar veranderen zit er in elk geval niet meer in.

Langzaam ontspant hij zich, zijn grijns wordt een glimlach. Hij geeft zich steeds meer over aan zijn nieuwe rol. Het is ook logisch dat ze naar hem kijken. Hoe kan het ook anders: als iedere dag gelijk is aan de vorige, worden de kleinste veranderingen opwindend. Interessant dat hij met zijn zekerder optreden andere reacties teweegbrengt. Er wordt minder gegiecheld en hij krijgt vaker een bemoedigend knikje of waardering. Twee kinderen lopen achter hem aan, zoals ze weleens achter een auto aan rennen. Het hadden er meer kunnen worden, maar dan komt er inderdaad een auto aan die de kinderen in zijn stofwolk meeneemt.

De vluchteling begint met de nieuwe situatie te spelen. Een meisje kijkt hem aan en hij beantwoordt haar blik met een danspasje. Ze lacht. Dat voelt goed. Dat was juist. Het was de moeite waard. Maar hij had het waarschijnlijk eerder moeten doen. De vluchteling loopt de hoek om en ziet Mahmoud.

Die zit gehurkt naar een groepje meisjes te kijken. De vluchteling steekt zijn handen in zijn zakken en gaat naast hem staan. Mahmoud verroert zich niet.

‘Dat levert niks op,’ zegt de vluchteling tegen hem.

‘Daar weet jij niks van,’ zegt Mahmoud zonder opkijken.

‘Dat weet ik wel. Je kijkt niet goed.’

‘Ik kijk zoals iedereen.’

‘Precies,’ zegt hij. ‘Iedereen kijkt naar Nayla, en iedereen kijkt zoals jij. Hoe moet zij nou zien dat jij bijzonder bent?’

‘Omdat het helemaal niet om Nayla gaat.’

‘Om wie dan? Elani?’

‘Misschien. Misschien ook niet.’

‘Dat is nog stommer.’

‘Hoe kun jij dat nou weten?’

‘Omdat ook Elani denkt dat je naar Nayla kijkt. Dan denkt Elani toch ook dat je net als iedereen bent.’

Mahmoud legt zijn hoofd in zijn nek en draait zijn ogen omhoog tot hij de vluchteling kan aankijken. ‘Heb jij een beter plan?’

‘Waarom ga je er niet op af, cool weet je, zodat Nayla al bedenkt hoe ze je het beste kan afwimpelen. En als je dan naast haar staat en Nayla haar mond al opendoet – spreek je opeens Elani aan.’

Mahmoud laat zijn hoofd weer zakken. Hij denkt over het voorstel na en zegt dan: ‘Dat is jouw aanpak. Jij bent een kletser. Ik moet het van mijn ogen hebben. Daar ligt mijn kracht. Hoe kom je aan die schoenen?’

Mahmoud heeft niet eenmaal naar de grond gekeken. Misschien ligt zijn kracht inderdaad in zijn ogen.

‘Je houdt wat over als je zelf niet rookt,’ zegt de vluchteling en hij steekt Mahmoud zijn pakje toe.

Mahmoud pakt een sigaret en zegt: ‘Maar met schooien spaar je meer.’ Hij steekt de sigaret achter zijn oor en draait op zijn hurken naar de vluchteling als een automonteur die de schade opneemt. ‘Die zien er goed uit,’ zegt hij waarderend, ‘die zien er zelfs echt uit. Als ik niet wist dat je hier geen echte kunt krijgen, zou ik zeggen...’

‘Natuurlijk kun je hier echte krijgen.’

De vluchteling klemt het pakje op zijn brede linkerschouder weer onder de mouw van het t-shirt. Dat maakt het pakje of de sigaretten er niet aantrekkelijker op, maar het is meteen te zien dat hij sigaretten heeft. En sigaretten zijn onontbeerlijk in elk kamp, ook voor niet-rokers. Daarmee kun je contacten leggen, mensen een dienst bewijzen, zonder iets bijzonders te hoeven doen. Sigaretten kan iedereen gebruiken, zo niet voor zichzelf, dan toch voor ouders, broers en zussen of een vriend zoals Mahmoud.

Mahmoud tikt ongeduldig tegen het been van de vluchteling. Hij wrikt net zo lang tot de vluchteling eindelijk zijn been optilt, zodat de schoendeskundige ook de zool kan beoordelen.

‘Gaaf kleurtje. Van wie heb je die?’ vraagt Mahmoud van onderen. ‘Van Mbeke? Dan zijn ze nep.’

‘Klopt.’

‘Dus.’

‘Wat, dus?’

‘Nep.’

‘Neuh. Niet van Mbeke.’

‘Van wie dan? Ngudu heeft zijn handen van de schoenenbizz afgetrokken, dat weet ik zeker.’

‘Ze zijn ook niet van Ngudu.’

‘Dan zijn ze pas echt nep.’

‘Dan zullen het wel fake-shoes zijn.’ De vluchteling lacht.

Mahmoud komt overeind. ‘Vooruit, zeg op!’

‘En als ze nou eens van Zalando zijn?’

‘Zalando verkoopt geen schoenen.’

‘Misschien maakt hij voor mij wel een uitzondering.’

Mahmoud neemt hem op. Niemand weet hoe Zalando eigenlijk heet. Ze weten alleen dat hij bij de organisatie werkt en dat hij Duitser is. En altijd hetzelfde antwoordt als iemand hem om een gunst vraagt: ‘Waarom vraag je dat aan mij? Ben ik Zalando?’ Een zeldzaam stomme vraag, omdat niemand zijn naam immers kent. Misschien is hij inderdaad die beroemde Zalando.

‘Nou, dan zeg je het toch niet,’ zegt Mahmoud. Hij pakt de sigaret vanachter zijn oor en steekt hem vragend uit naar de vluchteling.

Die haalt zijn aansteker uit zijn broekzak. Wie mensen met een sigaret wil verblijden, moet hem ook kunnen aansteken. Anders gaan de mensen op zoek naar iemand met een vuurtje en is de kans op een bruikbaar gesprek verkeken. Ze luisteren niet meer naar je, ze vergeten de helft of het dringt niet eens tot hen door. Mahmoud en hij lopen zijgend langs de stoffige straat. Mahmoud kijkt op zijn smartphone.

‘In Berlijn eten ze nu aardappelen en varkenspootjes.’

‘Wie wil er nou naar Berlijn?’

‘Ik niet.’

‘Ik ook niet.’

‘Het is hier mooi!’ roept Mahmoud.

‘Het is heerlijk,’ antwoordt de vluchteling en hij spreidt zijn armen uit. ‘De mooiste stenen van de wereld. Gratis zon. Wat heb je in Berlijn wat je hier niet hebt?’

‘Blonde vrouwen,’ zegt Mahmoud rokend.

‘Nou en? Wie wil er blonde vrouwen?’

‘Ik. Uitproberen.’

‘Maar Mahmoud!’ De vluchteling gaat voor Mahmoud staan, pakt hem zachtzinnig bij de schouders en kijkt hem vermanend aan. ‘Blonde vrouwen zijn door de duivel gemaakt. Wie blondjes binnenlaat, oogst ongeluk. Je wordt ziek. Je velden verdorren.

Luister naar je oude vader: een blonde vrouw zal je vervloeken, zodat al je geiten verhongeren.’

‘Wat een geluk, mijn geiten zijn al verhongerd. Dus heb ik een blonde vrouw tegoed.’

‘Je hebt nooit geiten gehad.’

‘Nog onrechtvaardiger! Nu krijg ik zelfs twee blonde vrouwen.’

De vluchteling lacht. Mahmoud ook.

‘En? Waar komen die schoenen nou vandaan?’

‘Gekocht.’

‘Nieuw?’

‘Nieuw.’

‘En waar haal je de poen vandaan?’

‘Jij hebt die poen zelf ook.’

‘Ja. Maar ik geef niks uit. In ieder geval niet aan zulke flauwekul als schoenen.’

‘Waar dan aan? Een smokkelaar?’

‘Daar kun je je reet onder verwedden. Maar wel een topsmokkelaar.’

‘Hoor dat,’ spot de vluchteling, ‘een topsmokkelaar maar liefst.’

‘Kijk eens aan. Weer iemand met reisplannen.’

Dat is afkomstig van Miki. Hij staat achter zijn bar aan de highway van het kamp. De bar heeft hij van planken en spaanplaat in elkaar getimmerd; een paar stukken golfplaat en de motorkap van een oude Mercedes zorgen voor schaduw. In het begin was het plan om alles in één kleur te schilderen. Maar zoals dat gaat, dan is er iemand op bezoek, dan regent het weer of helpt je beste vriend niet omdat je net iets met zijn vrouw hebt – opeens is er vijf jaar voorbij en wacht je alleen nog op het inzakken van de bar, zodat je eindelijk een nieuwe kunt bouwen. Maar daarvoor is het ding helaas te stevig.

De bar is niet zo klein dat de gangs Miki ongemoeid laten, dat doen ze bij niemand. Maar zo klein dat ze hem niet al te veel op

de vingers kijken. Zonder bescherming van een gang krijgt hij toch ook niet altijd stroom voor zijn koelkast.

‘En of ik op reis ga!’ Mahmoud blijft staan. ‘Deze klereplek is niet voor iedereen de vervulling van zijn dromen.’

‘Wees daar maar niet zo zeker van,’ zegt Miki, ‘hoe vind je dit?’ Hij grijpt onder de bar en gooit hun over de straat heen alle twee een ijsblokje toe. ‘Een koel drankje vlak voor de grote reis?’

De vluchteling wil het ijsblokje opvangen, maar Mahmoud is hem te vlug af en steekt het in zijn mond.

‘Bedankt, maar ik heb al.’

‘Kom,’ zegt de vluchteling, ‘voor mijn rekening.’ Hij duwt Mahmoud naar Miki’s tapkast. ‘Twee. Import. En neem er zelf ook eentje.’

‘Bedankt, meneer,’ zegt Miki voornaam en hij zet drie flessen op de bar, een voor zichzelf. Mahmoud is enigszins verrast.

‘Eerst nieuwe schoenen en nu importbier. Heb ik iets gemist?’

‘Weet ik nog niet,’ zegt de vluchteling. ‘Drink nou maar. Misschien was het ook een vergissing.’

‘Vast niet,’ verzekert Mahmoud.

‘Bier is nooit een vergissing,’ vindt Miki en hij neemt een forse slok. Het is werkelijk heet.

‘Zijn de smokkelaarsprijzen misschien gezakt?’ vraagt Mahmoud door.

‘Die van jouw smokkelaar zeker niet,’ lacht de vluchteling spottend en hij buigt zich naar Miki. ‘Hij spaart voor een top-smokkelaar.’

Miki zet grote ogen op.

‘Precies,’ zegt Mahmoud, ‘let op mijn woorden: deze jongen hier reist niet in een krappe donkere vrachtwagen.’

‘O nee?’ Miki leunt tegen de koelkast. Hij pakt het bierglas van het rek en begint het te poetsen alsof er zo meteen iemand komt die bier uit een glas drinkt.

‘Deze jongen gaat gemakkelijk in de schaduw liggen tot de smokkelaar komt. Met een witte Mercedes. En crèmekleurige

stoelen. Dan springt de smokkelaar de auto uit. Hij heeft zo'n uniform aan als mannen voor dure hotels en een parasol in zijn hand. Hij rent om de auto heen, doet het portier voor me open en zegt: 'Instappen alstublieft, bwana Mahmoud!'

'Hij rent om de auto heen om het portier voor je open te houden?' Miki houdt het glas keurend in de zon.

'Zo staat het geschreven, ongelovigen. En ik stap in en dan rijden we de grens over. En hij rijdt heel rustig en vraagt of de omgeving me bevalt. "Ik kan ook door een andere omgeving rijden, wat u maar wilt, bwana Mahmoud", en ik zeg: "Neuh, dat zit wel snor. Het voornaamste is dat we niet te vroeg zijn."'

'Nee, dat kan natuurlijk niet,' zegt Miki spottend.

'Ja, jij maakt domme grapjes, omdat je geen idee hebt. Omdat je niks van Duitsland afweet. Maar ik weet hoe de vork in de steel zit, en ik zeg je dat de Duitsers er een hekel aan hebben als je te vroeg bent.'

'Als je te laat bent,' corrigeert de vluchteling.

'En ook te vroeg.'

'Onzin!'

'Dat zegt de smokkelaar ook, maar ik zeg: "Niks onzin. Omdat het onaangenaam is voor de nieuwe merkel als ik er al ben en hij mijn kamer nog niet in orde heeft gebracht." Dus zeg ik tegen hem: "We kunnen beter de grens nog maar eens overgaan." En hij zegt tegen me: "We kunnen net zo vaak de grens over als u wilt, bwana Mahmoud. Maar de nieuwe merkel heeft daarnet al opgebeld, en hij heeft twee hotels voor u ontruimd, zoekt u er eerst maar eens eentje uit." En dan,' zegt Mahmoud tevreden terwijl hij een grote slok bier neemt en de fles heel losjes en heel precies op de vochtige kring neerzet die op de houten tafel is achtergebleven, 'zeg ik: "Ik neem het hotel waar de kamer en de plee op dezelfde etage zijn."'

'Goed plan,' zegt de vluchteling. Hij pakt zijn bier, klinkt met de flessen van Mahmoud en Miki, en neemt een slok.

'Goed,' zegt Miki, 'maar onjuist. Als er hier iemand niet in een

donkere vrachtwagen terechtkomt, dan deze man.' En daarbij wijst hij met zijn duim op zichzelf. 'Omdat deze man hier blijft. Hier op deze klereplek. Maar jou, beste man, jou plukken ze en dan kruien ze je lijk de woestijn in. In een crèmekleurige kruiwagen.'

'Spelbreker,' zegt Mahmoud.

'Maar het beste is dat ik al ben waar jij heen wilt. Want hier is de plee overal op dezelfde etage. Zo'n etage vind je in heel Europa niet: vijftig vierkante kilometer. De grootste suite van de wereld!'

'Haha!' doet Mahmoud alsof. Hij kijkt niet naar Miki en ook niet naar de vluchteling, maar over de tenten heen de eindeloos blauwe hemel in. De vluchteling merkt dat Mahmoud nu niet naar hun gezichten wil kijken. Zijn fantasie was misschien wat overdreven, maar wel mooi, en uit hun gezichtsuitdrukkingen zou hij alleen maar kunnen opmaken hoe groot Miki's gelijk is. Er is te veel tijd verstreken sinds Duitsland de deuren openzette. In de tijd dat ze nog een vrouw als merkel hadden. Wie toen op de stoep stond, had een lot uit de loterij. Maar dat gebeurt niet nog een keer. Anderhalf jaar zitten ze hier al, en dat zal alleen maar meer worden.

De vluchteling draait zich om en naast Mahmoud leunt hij met zijn rug tegen de tapkast. Hij kijkt over de straat. Het is middag en de snellere, sterkere kinderen komen terug van het hout verzamelen. Toen de vluchteling er in het kamp voor het eerst op lette, waren ze er 's middags al mee klaar. Maar de weg wordt steeds langer als miljoenen mensen brandstof nodig hebben, hout, twijgen, mest, wat dan ook. Miljoenen, en dat worden er elke dag meer. Zo zit het in elkaar, er komen steeds meer mensen bij maar niemand kan weg. Vroeger splitste de stroom zich van hieruit op, naar Marokko, naar Libië, naar Egypte, of weer terug naar het land van oorsprong. Maar dat was toen. Voordat Europa stap voor de stap de grenzen sloot.

Een zandkleurige hond komt dichterbij. Er is niet veel hond

meer over, eigenlijk staat er alleen nog een soort met vel bespannen mand op poten te hijgen. Hij zoekt de grond af, zijn blik aandachtig op de rand van de straat gericht. Hij gaat nergens snuffelen, hij ziet dat er hier niks te besnuffelen ligt. Dan blijft hij staan en wendt zijn kop naar de drie mannen aan de bar. Hij heeft maar één oog, maar in het kamp is dat meer dan voldoende. Niemand lokt de hond dichterbij, maar er is ook niemand die stenen naar hem gooit. De hond besluit dat het de moeite loont om te kwispelen.

Miki wuift vermoeid met zijn hand. De hond stopt met kwispelen en druipt af. Europa had ongeveer hetzelfde voor ogen met de vluchtelingen.

Toen de mensen in de boten stapten, probeerde Europa de Middellandse Zee te sluiten. En toen ze in Europa hadden gemerkt dat je niet een hele zee kunt sluiten, dat je een kronkelige, duizenden kilometer lange kust niet eens kunt bewaken, hebben ze de grenzen weer verlegd naar de vaste wal, maar deze keer in Afrika. Ze hebben Egypte, Algerije, Tunesië, Marokko betaald en de Libiërs ook wat, maar natuurlijk niet zoveel. Omdat ze tot op de dag van vandaag niet weten wie ze in Libië het geld in handen moeten duwen. Maar dat was de Europeanen nog niet genoeg. Ook omdat de Noord-Afrikanen hebben bijgeleerd: ze hebben meer dan eens hardop overwogen hoe het zou uitpakken als ze niet meer zo zorgvuldig op deze grenzen zouden letten. Dat hadden ze van de Turken, bij wie ze hebben gezien hoeveel respect en aandacht je kunt krijgen als je een beetje met het vluchtelingenpookje zit te spelen. Dus hebben de Europeanen nog eens in de buidel getast en een nieuwe lijn getrokken, ten zuiden van de Sahara. En dat is nou juist de reden dat Miki Mahmouds droom over de topsmokkelaar eigenlijk niet zo grappig meer vindt. Intussen zijn er alleen nog maar topsmokkelaars.

‘Ik verklap jullie het geheimpje,’ zegt de vluchteling zonder naar de twee anderen te kijken.

Zijn blik glijdt over het kamp, het eindeloze kamp. Hij is al

vaker naar de rand van het kamp gelopen. Dat is geen kunst, als je veel tijd hebt. Dan zie je aan de ene kant het niets, en in het niets liggen stof, zand en stenen, en nog meer niets tussen het niets. Aan de andere kant zie je tenten en tentachtige hutten en hutachtige tenten en gerepareerde tenten en tenten met gaten en verlaten tenten en overvolle tenten, en als je dan niets te doen hebt kun je afwegen wat er troostelozer uitziet. Als je niet kunt besluiten, ga je slapen en kom je gewoon over een paar dagen weer terug. Je zou ook meteen de volgende dag terug kunnen gaan, maar wie ook maar enigszins goed bij zijn hoofd is, doet zichzelf dat niet aan.

‘Ik verklap jullie het geheimpje,’ zegt de vluchteling nog eens.

‘Hm?’ Het glas piept onder Miki’s handen.

‘Van de schoenen.’

‘Is er een schoengeheimpje?’

Mahmoud wijst zwijgend naar beneden. Miki buigt zich kennelijk over de gammele tapkast, de vluchteling kan het voelen als de scherpe rand van de plank onder zijn schouderbladen kraakend zijn rug in dringt. Dan verdwijnt de druk en Miki zegt: ‘Hé! Nieuwe schoenen!’

Dat was de grootste leugen van allemaal: ze zeiden dat ze de smokkelaars wilden bestrijden. Terwijl regeringen smokkelaars niet kunnen bestrijden. Het is net als bij drugs of hoeren of alcohol, het enige wat regeringen kunnen beïnvloeden is de prijs. Iedere politiemann, elk oorlogsschip dat ze erop afsturen, verhoogt uiteindelijk alleen maar de prijs, en dat was dan ook gebeurd: de prijzen zijn gestegen en ze stijgen nog altijd. Deze tarieven kunnen nog maar weinig mensen betalen, wat er alles bij elkaar opgeteld op neerkomt dat de smokkelaars nu voor meer geld minder hoeven te werken. En dat niet alleen, ze hoeven van het geld ook minder af te staan, omdat ze er niemand meer bij hoeven te betrekken.

Vroeger, toen het nog werkte met die rubberboten, was het een georganiseerde massamarkt, met een heleboel baantjes

dwars door Afrika heen. Er waren altijd mensen die informatie moesten verspreiden, die ontmoetingspunten doorgaven, die klanten voor de transporten verzamelden, die zwemvesten leverden. Voor zo'n boot vol mensen zijn ontzettend veel boodschappen nodig, een stuurman. En zelfs iemand die helemaal geen geld had, kon de overtocht verdienen door zich bereid te verklaren stuurman te worden in een rubberboot. Dat was althans nog een tamelijk eerlijke kans voor alle betrokkenen, want elke idioot kan een rubberboot besturen. Maar nu?

Nu worden er geen tachtig mensen meer met een rubberboot eropuit gestuurd, maar acht in een vliegtuigje. Of een oude helikopter. De piloot is een geschoolde kracht. Het vliegtuig of de helikopter moet je wel onderhouden, maar ook dat kunnen alleen experts. De smokkelaars hebben alleen nog vakmensen in dienst. En de overbodig geworden medewerkers vullen nu de opvangkampen verder op.

'Ik ben tot de conclusie gekomen dat sparen geen zin meer heeft,' zegt de vluchteling.

'Geef je het op?' vraagt Mahmoud.

'Dat zeg ik niet. Het enige wat ik zeg is dat sparen zinloos is.'

'De juiste mentaliteit.' Miki klopt van achteren op zijn schouder. 'Nog een biertje?'

'Het enige wat ik zeg is dat sparen zinloos is. Dat maakt zui-pen nog niet zinvol.'

'En hoe wil je de poen dan bij elkaar krijgen?'

'Geen idee. Maar leg me maar eens uit hoe dat nog kan werken!'

Mahmoud doet er het zwijgen toe. Wat moet hij er ook op zeggen; hij kan nog zoveel bier naar binnen gieten maar hij weet ook wel dat de vluchteling gelijk heeft. De prijzen van de smokkelaars stijgen even hard als de kansen zakken in het kamp het nodige geld bij elkaar te verdienen. Hoewel het kamp nu meer dan twee miljoen inwoners heeft. Genoeg voor een hele stad. Maar het kamp kan nooit een stad worden.